

Nasza mapa

Mapa etnograficzna gminy Leoncin

PRZESTRZENIE SAKRALNE

- 1 Sanktuarium Matki Boskiej Radosnej Opiekunki Przyrody
- 2 Zbór ewangelicki
- 3 Cmentarz olęderski
- 4 Kościół św. Małgorzaty, kaplica, cmentarz parafialny
- 5 Kościół Nawiedzenia NMP

PRZESTRZENIE HISTORYCZNE

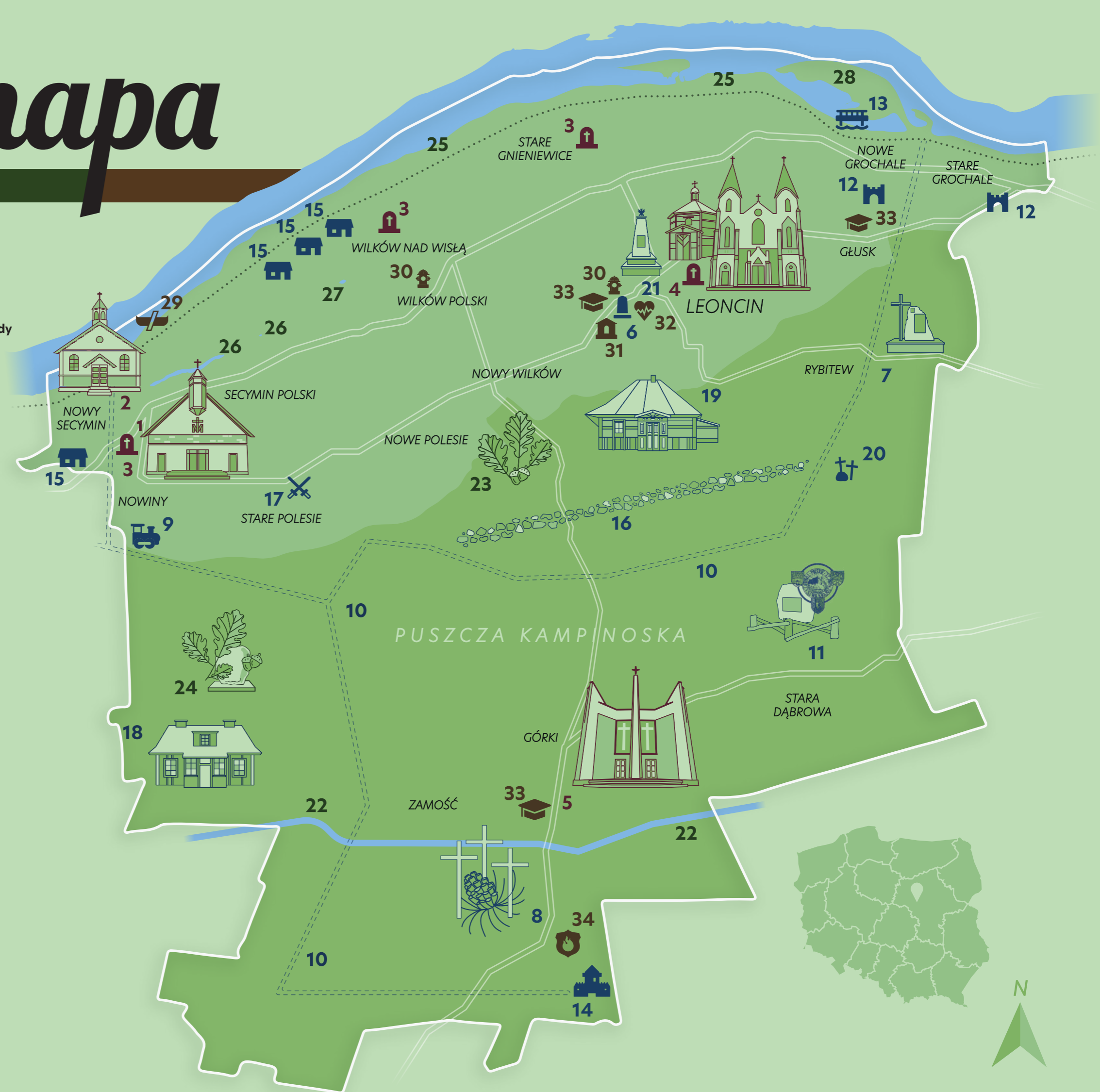
- 6 Obelisk Isaaca Bashevisa Singera
- 7 Pomnik i miejsce pacyfikacji wsi
- 8 Sosna Powstańców
- 9 Dawny postój kolejki wąskotorowej
- 10 Dawne trasy kolejki wąskotorowej
- 11 Kamień pamiątkowy - pierwsza piesza wycieczka PTTK
- 12 Fort VIII i IX
- 13 Dawna przeprawa przez Wisłę
- 14 Grodzisko w Zamczysku
- 15 Domy olęderskie
- 16 Droga Maślarka
- 17 Miejsce bitwy
- 18 Opuszczona leśniczówka Krzywa Góra
- 19 Opuszczona leśniczówka Rybitew
- 20 Groby nieznanymi żołnierzy
- 21 Pomnik Poległym za wolność

NATURA

- 22 Kanał Łasica
- 23 Poleskie dęby
- 24 Dąb Kobendzy
- 25 Wał przeciwpowodziowy
- 26 Jezioro Secymińskie Małe i Duże
- 27 Jezioro Wilkowskie
- 28 Rezerwat Wikliny Wiślane

INSTYTUCJE PUBLICZNE

- 29 Betonka
- 30 Ochotnicza Straż Pożarna
- 31 Urząd Gminy i Ośrodek Zdrowia
- 32 Dom Dziennego Pobytu „Senior-Wigor”
- 33 Szkoła
- 34 Przeciwpowozarowa Baza Leśna

1

1 Sanktuarium Matki Boskiej Radosnej Opiekunki Przyrody (parafia Secymin-Nowiny)

Powstało w latach 90. XX wieku. Wewnątrz świątyni znajduje się obraz Matki Bożej namalowany w czasach Stanisława Augusta Poniatowskiego, który trafił do Nowin z Wołczyna (dzisiejsza Biało-ruś) wraz z repatriantami zza Buga. W kościele można także podziwiać witraże przedstawiające kampsinoskie zwierzęta i ptaki.

2 Zbór ewangelicki w Nowym Secyminie

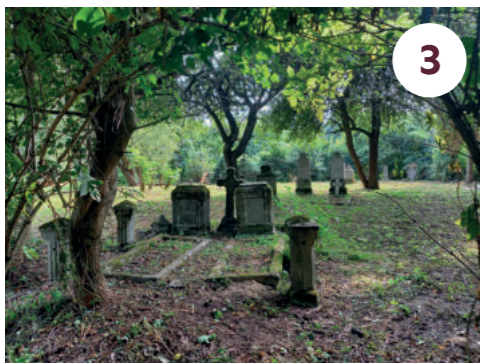
Wybudowany w 1923 roku ze składek mieszkańców-ewangelików. Obecnie należy do parafii katolickiej pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Nowym Secyminie. Znajduje się na Olęderskim Szlaku Turystycznym nad środkową Wisłą. Stanowi typowy przykład XX-wiecznej architektury sakralnej właściwej dla olęderskiego budownictwa regionu Mazowsza.

2

3 Cmentarz olęderski w Wilkowie nad Wisłą

Na cmentarzu zachowało się kilkanaście olęderskich nagrobków pochodzących z XIX i XX wieku. Cmentarz funkcjonował do czasów drugiej wojny światowej. W czasach współczesnych pojawiła się tablica upamiętniająca jednego z dawnych mieszkańców, wystawiona przez jego potomka.

3

4 Kościół Św. Małgorzaty w Leoncinie

Wzniesiony w stylu murowanego neogotyku nadwiślańskiego w latach 1881-1886 z inicjatywy ks. Hipolita Nowińskiego. Początkowo parafia znajdowała się w Głusku, jednak tamtejszy kościół był niszczonej przez podtopienia i powódzie, parafia została więc przeniesiona do nowego kościoła w Leoncinie.

4 Kaplica drewniana na cmentarzu parafialnym w Leoncinie

Wystawiona przez Jana Bakałowicza, pierwotnie w miejscowości Głusk, według ustnego przekazu, jako wotum dziękczynne za zwycięstwo Stefana Czarnieckiego nad Szwedami. Pierwsze wzmianki o niej pochodzą z 1789 roku. Przeniesiona na teren cmentarza w Leoncinie prawdopodobnie w 1879 roku.

4 Cmentarz parafialny w Leoncinie

Cmentarz parafialny, dzięki lokalizacji na naturalnym wzniesieniu, nieraz stanowił schronienie przed powodzią nawiedzającymi gminę. Na cmentarzu znajduje się grób rodziny Chrystowskich oraz zabytkowa drewniana kaplica.

4

5 Kościół pw. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny w Górkach

Dwukrotnie trawiony przez pożar, niszczonej przez władze w okresie PRL, konsekwentnie odbudowywany wspólnym wysiłkiem księży i okolicznych mieszkańców. W obecnym kształcie funkcjonuje od 2000 roku. W 2004 roku został uroczystie konsekrowany przez Prymasa Polski kardynała Józefa Glempa.

6 Obelisk Isaaca Bashevisa Singera

Obelisk upamiętniający Isaaca Bashevisa Singera, pisarza i laureata Literackiej Nagrody Nobla z 1978 roku urodzonego w Leoncinie, gdzie spędził pierwsze lata życia.

4

6

7 Pomnik i miejsce pacyfikacji wsi Rybitew

Pomnik pamięci mieszkańców wsi Rybitew, poległych, straconych i zamęczonych w hitlerowskich obozach koncentracyjnych po pacyfikacji wsi 14 września 1944 roku. Co roku w rocznicę zbrodni odbywają się tu uroczystości upamiętniające tragedię.

8 Sosna Powstańców

Miejsce straceń powstańców styczniowych w 1863 roku. Sosna runęła mając ok. 170 lat. Przy jej szczątkach ustawiono głaz-pomnik ku czci bohaterów powstania styczniowego. Mieszkańcy Górek postawili także ołtarz i trzy krzyże upamiętniające miejsce śmierci powstańców, żołnierzy oddziału mjr. W. Remiszewskiego. W roku 2020 zostały one wymienione na nowe.

8

9 Dawny postój kolejki wąskotorowej

W XX wieku w Piaskach Królewskich zbiegały się dwie linie kolejki wąskotorowej, funkcjonował tartak i punkt przeładunku drewna. Obecnie przechodzą tędy trzy turystyczne szlaki: żółty - pieszy i rowerowy, zielony - pieszy i rowerowy, niebieski pieszy. Jest tu parking na polanie oraz miejsce odpoczynku dla turystów z ławkami pod wiatą.

10 Dawne trasy kolejki wąskotorowej

Kolejkę wąskotorową w Puszczy Kampinoskiej wybudowano w pierwszej połowie XX wieku. Służyła ona do transportu drewna z tartaków w Piaskach Królewskich, Rybitwie i Zamczysku do Wisły, którą spławiano surowiec. Od czasu powstania Kampinoskiego Parku Narodowego zaprzestano masowej eksploatacji drewna i stopniowo zlikwidowano połączenia kolejowe, jednak do tej pory można znaleźć w Puszczy ślady po szynach.

11 Kamień pamiątkowy w Starej Dąbrowie

W Starej Dąbrowie znajduje się kamień upamiętniający pierwszą pieszą wycieczkę Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, zorganizowaną przez Aleksandra Janowskiego i Kazimierza Kulwiecia. Wycieczka odbyła się w 1907 roku, wzięło w niej udział 387 osób. Jeden z parowców, którym przyłączyli uczestnicy, nazywał się Nadwiślanin (obecnie to imię nosi łódź Stowarzyszenia Enjoy Leoncin).

12 Fort VIII i IX

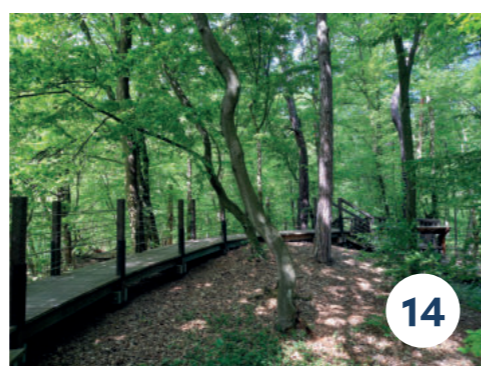
Na terenie gminy Leoncin w drugiej połowie XIX wieku znajdowały się dwa forty stanowiące ciąg umocnień wokół Twierdzy Modlin: Fort VIII w Starych Grochalach i niedokończony Fort IX w Nowych Grochalach. Według legendy forty w Grochalach były połączone z Twierdzą Modlin tunelem pod Wisłą. Obecnie Fort IX nie istnieje, zaś na terenie Fortu VIII znajduje się strzelnica wojskowa.

13 Dawna przeprawa przez Wisłę

W okolicach Kępy Grochalskiej i Zakroczymskiej w średniowieczu istniała przeprawa przez Wisłę, której strzegł gród Zakroczym. W kolejnych wiekach przepływały się tędy armia Karola Gustawa podczas potopu szwedzkiego, część wojsk napoleońskich w 1806 roku, a w 1939 roku oddziały Wojska Polskiego broniące Warszawy. W latach 70. XX wieku działał przewoźnik, który łodzią przepływał ludzi z tej strony rzeki na jarmarku w Zakroczymiu.

11

14

15

18

14 Grodzisko w Zamczysku

W miejscowości Zamczysko znajduje się dobrze zachowane wczesnośredniowieczne grodzisko pierścieniowate, otoczone podwójnym pierścieniem wałów i dwiema fosami. Położone jest na południowej krawędzi zalesionego wału wydmorego, u podnóża którego ciągną się rozległe bagna. Grodzisko ma wymiary 40x50 m.

15 Domy olęderskie

W pasie nadwiślańskim na terenie gminy Leoncin zachowały się pojedyncze domy po dawnych osadnikach olęderskich. Charakterystyczne ich cechy to: umiejscowienie na terpach, wykonanie z drewna na podwalinie z kamieni, połączenie izby mieszkalnej z częścią gospodarczą oraz takie ich ustawienie, żeby przy wylewach Wisły woda wymywała wszystkie pomieszczenia. Dawniej zabudowania były otoczone wiklinowymi płotami i obsadzone wierzby, które zatrzymywały płynące kry.

19

17 Miejsce bitwy o Polesie Stare

17 września w 1939 roku w Polesiu Starym niewielki oddział żołnierzy polskich, wycofujących się po bitwie nad Bzurą, wyparł wojska niemieckie z tej mazowieckiej wsi. Z inicjatywy mieszkańca, Tomasza Jarząbka, co roku odbywa się w tym miejscu rekonstrukcja bitwy.

18 Opuszczona leśniczówka Krzywa Góra

Leśniczówka Krzywa Góra w 1939 roku była miejscem pracy sztabu gen. Tadeusza Kutrzeby, dowódcy Armii „Poznań”. Pełniła też funkcję szpitala polowego. W czasie okupacji był to posterunek straży granicznej między Generalną Gubernią, a III Rzeszą.

19 Opuszczona leśniczówka we wsi Rybitew

Opuszczona leśniczówka Rybitew jest jednym z miejsc akcji horroru „W lesie dziś nie zaśnie nikt”. Ze względu na popularność filmu jest chętnie odwiedzana przez miłośników historii z dreszczykiem.

23

23 Poleskie dęby

Kilkanaście ponad 200-letnich dębów, których obwody dochodzą do 4 m. Ich rozłożyste korony oznaczają, że kiedyś rosły na polanie.

24 Dąb Kobendzy

Dąb szypułkowy, wysoki na 31 m, ma w obwodzie 582 cm, rośnie już ponad 400 lat i jest jednym z najstarszych drzew w Puszczy Kampinoskiej. Wcześniej nazywany był Jagiellonem. Obok znajduje się kamień pamiątkowy ku czci Romana Kobendzy, głównego propagatora utworzenia Kampinoskiego Parku Narodowego.

24

29

29 Betonka

Dawniej było to miejsce, w którym istniała przeprawa na drugi brzeg Wisły. Od 2017 roku jest miejscem corocznych „Wiślańskich Spotkań” organizowanych przez Stowarzyszenie Enjoy Leoncin, w czasie których odbywają się rejsy po Wiśle tradycyjnymi, drewnianymi łodziami. Bierze też w nich udział Nadwiślanin, łódź Stowarzyszenia zbudowana w 2019 roku.

Zadanie publiczne „Nasza historia” dofinansowane ze środków z budżetu Województwa Mazowieckiego

ZESPÓŁ PROJEKTOWY

Badaczki: Katarzyna Kamler, Jagoda Schmidt, Justyna Szymańska
Grafika: Aleksandra Makuch
Redakcja/korekta: Dorota Pietrzakiewicz